

5. ÜNİTE: DEMOKRATİKLEŞME ÇABALARI

A. DEMOKRATİKLEŞME YOLUNDA ATILAN ADIMLAR

Cumhuriyet Halk Fırkası (9 Eylül 1923)

1. Mustafa Kemal Paşa, liderliğini yaptığı Müdafaa-i Hukuk Grubunu “Halk Fırkası” adıyla siyasi partiye dönüştürdü (9 Eylül 1923). Böylece cumhuriyet tarihinin ilk siyasi partisi kurulmuş oldu. Partinin genel başkanlığına Mustafa Kemal Paşa getirildi. Cumhuriyetin ilanından sonra 1924’te “Cumhuriyet Halk Fırkası” ve 1935’te “Cumhuriyet Halk Partisi” adını alan bu parti, 1950 yılına kadar Türkiye’yi yönetti.

Buna göre Cumhuriyet Halk Fırkasının kuruluş süreci için aşağıdaki yargılardan hangisine ulaşamaz?

- A) Temeli TBMM’nin açılmasıyla atılmıştır.
- B) Müdafaa-i Hukuk Grubuna dayanmaktadır.
- C) 1950 yılına kadar Cumhuriyet tarihinin tek siyasi partisidir.
- D) Cumhuriyet tarihinin ilk siyasi partisidir.

2. Millî Mücadele’nin askerî safhası sona ererken I. Meclisteki milletvekilleri arasında fikir ayrılıkları belirgin hâle gelmeye başladı. Lozan görüşmelerinin devam ettiği günlerde özellikle Musul meselesinden dolayı Mecliste sert tartışmalar yaşandı. Bunun üzerine 1 Nisan 1923’te seçimlerin yenilenmesi kararı alındı. Seçimde Mustafa Kemal Paşa’nın liderliğini yaptığı Müdafaa-i Hukuk Grubu -bağımsız bir vekil hariç- milletvekilliklerinin tamamını kazandı.

Buna göre İkinci Meclis için aşağıdaki yargılardan hangisine ulaşılabilir?

- A) İkinci Mecliste farklı gruplar temsil edilmektedir.
- B) İkinci Meclis muhalefetten yoksundur.
- C) İkinci Meclis çoğulcudur.
- D) Birinci Meclis siyasi tartışmalardan yoksundur.

Terakkiperver Cumhuriyet Fırkası (17 Kasım 1924)

3. Terakkiperver Cumhuriyet Fırkasının kurulmasıyla cumhuriyet tarihinde ilk kez çok partili siyasi hayat başladı. Terakkiperver Cumhuriyet Fırkasının kurucuları, cumhurbaşkanının aynı zamanda bir partinin genel başkanı olmasına itiraz ediyor ve ekonomide serbest girişimi esas alan “*liberal modeli*” savunuyorlardı

Buna göre aşağıdaki yargılardan hangisine ulaşamaz?

- A) Çok partili hayata geçilmiştir.
- B) Terakkiperver Cumhuriyet Fırkası Halk Fırkasından farklı düşünmektedir.
- C) Terakkiperver Cumhuriyet Fırkası serbest piyasa ekonomisinden yanadır.
- D) Halk Fırkası devletçi ekonomiyi savunmaktadır.

4. Halk Fırkasının kuruluşundan kısa bir süre sonra parti içinde görüş ayrılıkları çıkmaya başladı. Bazı inkılaplara ve bunların yapılış şekillerine yönelik eleştiriler, parti içinde yeni bir muhalif grup oluşturdu. Bu grup içinde yer alan, Millî Mücadele'nin önde gelen isimlerinden Kâzım Karabekir, Ali Fuat (Cebesoy), Rauf Bey (Orbay), Refet Bey (Bele) ve Adnan Bey (Adıvar) Halk Fırkasından istifa ederek Terakkiperver Cumhuriyet Fırkası adıyla yeni bir parti kurdular (17 Kasım 1924). Partinin genel başkanlığına Kâzım Karabekir getirildi.

Yukarıdaki bilgileri dikkate aldığımızda aşağıdaki yargılardan hangisine ulaşılabilir?

- A) Mustafa Kemal'e ilk defa muhalefet edilmiştir.
- B) Mustafa Kemal'le silah arkadaşları arasında görüş ayrılıkları vardır.
- C) Mustafa Kemal'in silah arkadaşları siyasete atılmışlardır.
- D) Mustafa Kemal yeni partinin kuruluşunu olumlu karşılamıştır.

5. Terakkiperver Cumhuriyet Fırkasının kapatılmasından sonra Türkiye, 1930'a kadar tek partiyle yönetilmeye devam etti. 1929 Dünya Ekonomik Krizi Türkiye'yi de etkilemiş; özellikle ekonomik alanda yaşanan sorunlar, halkın Hükûmete tepki göstermesine neden olmuştu. Gazi Mustafa Kemal, yakın arkadaşı Fethi Bey'den yeni bir parti kurmasını istedi. Bunun üzerine Serbest Cumhuriyet Fırkası kuruldu (12 Ağustos 1930).

Buna göre;

- I. Türkiye'de çok partili hayat uzun sürmemiştir.
- II. Ekonomik zorluklar yeni siyasi arayışlara yol açmıştır.
- III. Meclis'te muhalif bir siyasi hareket istenmektedir.

yargılarından hangisine ulaşılabilir?

- A) Yalnız I
- B) I ve II
- C) II ve III
- D) I, II ve III

6. "Millet hayatı tehlikeye uğramadıkça harp bir cinayettir." diyen Atatürk'ün sözüne uygun olarak Türkiye yayılmacı bir politika takip etmemiş, devletler arasındaki sorunların diplomasi ile çözülmesinden yana olmuştur.

Buna göre Atatürk döneminde İtalya ve Alman yayılmacılığına karşı hangi ittifaklar oluşturulmuştur?

- A) Sadabat Paktı- Bağdat Paktı
- B) Balkan Antantı-Sadabat Paktı
- C) Üçlü İtilaf- Üçlü İttifak
- D) Bağdat Paktı- Balkan Antantı

Serbest Cumhuriyet Fırkası (12 Ağustos 1930)

7.

- İktidar ile muhalefet partisi arasında tartışmalar yaşanmaması ve Fethi Bey'in İzmir'de yaptığı miting, gerginliği artırmıştır.
- Muhalefet partisinin eleştirileri bazı siyasiler tarafından "Mustafa Kemal'e muhalefet" şeklinde yorumlanmıştır.
- Gazi Mustafa Kemal ile siyasi sahada karşı karşıya gelmek istemeyen Fethi Bey bu durumdan çok rahatsız oldu.
- Cumhuriyet karşıtlarının da partisi etrafında toplanmasını istemeyen Fethi Bey partisini kapattı (17 Kasım 1930).

Buna göre aşağıdaki yargılardan hangisine ulaşamaz?

- A) İktidar ve muhalefet arasında gerginlik yaşanmıştır.
- B) Siyasi tartışmalarda Mustafa Kemal taraf olmuştur.
- C) Çok partili dönem sona ermiştir.
- D) Fethi Bey Cumhuriyet karşıtlarının partiye girmesini istememektedir.

8. "Millet hayatı tehlikeye uğramadıkça harp bir cinayettir." diyen Atatürk'ün sözüne uygun olarak Türkiye yayılcı bir politika takip etmemiş, devletler arasındaki sorunların diplomasi ile çözülmesinden yana olmuştur.

Buna göre Atatürk döneminde aşağıdaki hangi iki devletin yayılcı politikalarına karşı ittifaklar oluşturulmuştur?

- A) İngiltere-Fransa
- B) Rusya-İngiltere
- C) Almanya-İtalya
- D) Almanya-Japonya

9. Türk dış politikasının dayandığı temel ilkelere bazıları şunlardır;

- Mütekabiliyet
- Millî Menfaatleri Esas Alma
- Barış
- Türk ve Dünya Kamuoyunu Dikkate Alma

Aşağıdaki olaylardan hangisi milli menfaatleri esas alma ilkesine dayalı atılan adımlar arasında yer alır?

- A) Ankara'nın başkent yapılması
- B) Saltanatın kaldırılması
- C) Kabotaj Yasasının kabulü
- D) Aşar vergisinin kaldırılması

B-MUSTAFA KEMAL'E SUİKAST GİRİŞİMİ (15 Haziran 1926)

10. Gazi Mustafa Kemal'in 15 Haziran 1926'da İzmir'e yapacağı seyahat esnasında siyaseten karşıt olan bir grup suikast gerçekleştirmeyi planladılar. Başlarında eski milletvekili Ziya Hurşit'in yer aldığı bu kişilerin planına göre tetikçiler, suikasttan sonra deniz motoruyla Sakız Adası'na kaçacaklardı. Ancak Gazi Mustafa Kemal'in İzmir'e gelişi bir gün gecikti. Bunun üzerine suikastçıları Sakız Adası'na kaçırmakla görevli Giritli Şevki, Hükûmetin plandan haberdar olduğunu zannetti. Hem kendini kurtarmak hem de vicdan azabından kurtulmak için durumu İzmir valisine anlattı.

Buna göre;

I. Mustafa Kemal'e suikast girişimi planlanmıştır.

II. Suikastçılar Girit'e kaçmayı planlamışlardır.

III. Suikastçılar arasında eski siyasilerde vardır.

yargılarından hangisine ulaşılabilir?

A) Yalnız III

B) I ve II

C) I ve III

D) I, II ve III

11. Suikast hakkında İzmir valisi derhâl Gazi Mustafa Kemal'i bilgilendirdi. Suikastçılar gece yarısı düzenlenen bir operasyonla silahlarıyla yakalandılar. İstiklal Mahkemesi'nde yargılanıp gerekli cezaya çarptırıldılar. Daha önce kapatılmış olan Terakkiperver Cumhuriyet Fırkasının - aralarında Kâzım Karabekir, Ali Fuat ve Refet Bey'in de olduğu- önde gelen isimleri, suikastla ilişkileri olduğu gerekçesiyle tutuklandılar. Suçsuz olduklarının anlaşılması üzerine bu isimler serbest bırakıldılar.

Yukarıdaki bilgileri dikkate aldığımızda aşağıdaki yargılardan hangisine ulaşamaz?

A) Suikastçılar silahlarıyla yakalanmışlardır.

B) Şüpheliler İstiklal Mahkemesinde yargılanmıştır.

C) Terakkiperver Cumhuriyet Fırkası kapatılmıştır.

D) Kazım Karabekir şüpheli olarak tutuklanmıştır.

TÜRKİYE CUMHURİYETİ'NE YÖNELİK TEHDİTLER

12. Genç Türkiye'nin millî çıkarlarını ve güvenliğini tehdit eden ülkelerden biri de doğuya doğru yayılmaya çalışan İtalya olmuştur. Türkiye; İtalya'nın Akdeniz ve Ortadoğu'daki saldırgan politikalarına karşı, komşu ve dost ülkelerle iş birliği yaparak sınırlarını korumaya ve millî güvenliğini sağlamaya çalışmıştır. Türkiye kendisine yönelen tehditler karşısında diplomasi kanallarını açık tutmuş ancak millî çıkarlarından ve bağımsızlığından asla ödün vermemiştir.

Buna göre aşağıdaki yargılardan hangisine ulaşamaz?

- A) İtalya yayılcı bir politika izlemektedir.
- B) İtalya Türkiye'nin milli çıkarlarını tehdit etmektedir.
- C) Türkiye tehditlere karşı askeri hazırlık yapmıştır.
- D) Diplomasi kanalları kullanılmıştır.

13. Cumhuriyetin ilk yıllarında Türkiye'ye yönelik dış tehditlerden biri İngiltere'den gelmiştir. Musul sorununu kendi çıkarlarına göre çözmek isteyen İngiltere, ülke içinde karışıklık çıkartarak amacına ulaşmaya çalışmıştır. Türkiye kendisine yönelen tehditler karşısında diplomasi kanallarını açık tutmuş ancak millî çıkarlarından ve bağımsızlığından asla ödün vermemiştir.

Buna göre İngiltere ve izlediği politika konusunda aşağıdaki yargılardan hangisine ulaşılabilir?

- A) Türkiye dış politikaya ağırlık vermiştir.
- B) İngiltere Türkiye'nin iç işlerine karışmaktadır.
- C) İngiltere Türkiye için tek tehdittir.
- D) İngiltere Musul'u ele geçirmek istemektedir.